

Prehľad

Hospodársky rast a jeho chápanie: Pohľad na makro úrovni, úrovni priemyselného odvetvia a firemnej úrovni

Overview

Understanding Economic Growth

Slovak translation

Prehľady sú preložené výťahy z publikácií OECD.

Dostupné sú bezplatne v on-line kníhkupectve na internetovej adrese

www.oecd.org/bookshop/

Tento prehľad nie je oficiálnym prekladom OECD.



ORGANISATION FOR ECONOMIC CO-OPERATION AND DEVELOPMENT

ORGANIZÁCIA PRE HOSPODÁRSKU SPOLUPRÁCU A ROZVOJ

Prehľad

Rozdiely v hospodárskom raste jednotlivých krajín OECD v priebehu deväťdesiatych rokov XX. storočia oživil diskusiu týkajúcu sa základných príčin hospodárskeho rastu. Táto diskusia podnietila OECD k uskutočneniu viacerých hĺbkových štúdií v rámci tejto problematiky. Základnú tému je možné vyjadriť touto jednoduchou otázkou: Čo bolo hnacou silou hospodárskeho rastu krajín OECD v uplynulej dekáde? Vychádzajúc z toho, ako a či vôbec pôsobí rozvoj iných oblastí – prinajmenšom rozvoj informačných technológií (IT) – na determinanty všeobecného hospodárskeho rastu? Ako a do akej miery sa podieľa vládna politika a ostatné aspekty podnikateľského prostredia na dlhodobom raste a aké strategické zásady by mali byť preto presadzované? A nakoniec, aký vplyv má reštrukturalizácia v rámci priemyselných odvetví a medzi nimi na všeobecný hospodársky rast?

Analýza na makro úrovni

Rast HDP na obyvateľa v rámci krajín OECD vyjadruje značné rozdiely. Tieto rozdiely boli spôsobené vyššou než priemernou mierou rastu v niektorých rýchlo sa rozvíjajúcich krajinách (napr. Kórea a Írsko), ale takisto vysokou mierou rastu v niektorých relatívne bohatých krajinách ako napríklad v Spojených štátoch, Kanade, Austrálii, Holandsku a Nórsku a naopak nízkou mierou rastu vo väčšine krajín kontinentálnej Európy a v Japonsku.

Využitie pracovnej sily

Rozdiely medzi jednotlivými krajinami sa prinajmenšom aspoň čiastočne týkajú rozdielov v štruktúre využitia pracovnej sily a prispôbeniu jej schopností novým požiadavkám. Predovšetkým krajiny, v ktorých došlo k akcelerácii rastu hrubého domáceho produktu (HDP) na obyvateľa, zaznamenali takisto zvýšenie využitia pracovnej sily. Naopak, vo väčšine krajín, kde zamestnanosť stagnovala, alebo dokonca klesla, došlo k zníženiu rastu, pretože rast produktivity práce nemohol vykompenzovať horší vývoj stavu zamestnanosti. Okrem toho zlepšovanie schopností pracovnej sily zohrávalo významnú úlohu pri zvyšovaní produktivity pracovnej sily. Avšak v krajinách s horším vývojom stavu zamestnanosti to čiastočne vyplynulo z vyššej nezamestnanosti medzi pracovníkmi s nižšou kvalifikáciou.

Vývoj v oblasti technológií

Za týmito rozdielmi v raste stoja aj niektoré nové faktory. A to predovšetkým takzvaná multi-faktorová produktivita (MFP), chápaná ako náhrada za odhmotnenú (t. j. nezahrnutú v zlepšovaní kvality základného kapitálu) technologickú zmenu, zvyšujúca sa vo viacerých krajinách OECD, najmä v Spojených štátoch a Kanade, ale takisto v niektorých menších ekonomikách (napr. Austrália, Írsko). Prínos informačných technológií pre agregáciu rastu produktivity pôsobil pôvodne ako odhmotnený faktor. To vyplývalo z rýchleho vývoja v oblasti technológií v rámci samotného priemyselného odvetvia informačných technológií. Od polovice až ku koncu deväťdesiatych rokov XX. storočia bolo, zdá sa, pôvodom zvyšujúceho sa odhmotneného rastu produktivity vyššie využívanie vysoko produktívnych IT zariadení v iných priemyselných odvetviach. Nebolo teda prekvapením, že rast MFP akceleroval o niečo neskôr v krajinách OECD, ktoré sa nevyznačovali takým rozsiahlym priemyselným odvetvím informačných technológií.

Ak to zhrnieme, zdá sa, že rastúce rozdiely v trendoch rastu v deväťdesiatych rokoch XX. storočia vyplývali z kombinácie „tradičných“ faktorov – týkajúcich sa najmä efektívnosti mechanizmov trhu pracovnej sily – a prvkov takzvanej „novej ekonomiky“, odzrkadľujúcich veľkosť priemyselného odvetvia informačných technológií, ako aj tempo osvojovania si technológií inými priemyselnými odvetviami. Známe fakty naznačujú, že schopnosť krajín inovovať v expandujúcich priemyselných odvetviach a schopnosť osvojiť si najnovšie technológie je ovplyvňovaná takisto štátnou politikou a štruktúrou inštitúcií, ktoré napomáhajú formovať podmienky v oblasti činnosti už existujúcich firiem a v oblasti nových podnikateľských aktivít.

Makroekonomická politika

Empirická analýza naznačuje, že makroekonomická politika orientovaná na stabilitu má dosť podstatný vplyv na hospodársku produkciu. Znižovanie kolísavosti inflácie má priamy pozitívny vplyv na rast, zatiaľ čo hlavný účinok úrovne inflácie je pociťovaný prostredníctvom investícií. Podobne sa zdá, že vysoká úroveň zdanenia a výdavkov štátu ovplyvňuje rast priamo, ako aj nepriamo prostredníctvom investícií. Analýza naznačuje, že vysoké dane skôr znižujú rast produkcie, pričom kombinovaný účinok zvýšenia celkovej daňovej sadzby o jednopercenčný bod spôsobuje zníženie úrovne produkcie o zhruba 0,6 - 0,7 %. Okrem toho štúdia nasvedčuje, že výdavky na výskum a vývoj (R&D) môžu mať podstatný vplyv na úroveň, ako aj mieru rastu celkovej produkcie a že vzdelávanie a školenie zohrávajú kľúčovú rolu pri vysvetľovaní rozdielov vo vývoji hospodárskeho rastu. Nakoniec sa takisto ukázalo, že významne pozitívny vplyv na rast produkcie má tiež vysoký stupeň pôsobenia zahraničného obchodu.

Analýza na úrovni priemyselných odvetví

Pri skúmaní relatívneho vývoja rastu na agregovanej úrovni je dôležité stanoviť rolu, ktorú zohráva vývoj v jednotlivých odvetviach, a prerozdelenie zdrojov medzi odvetviami a firmami. Analýza na úrovni priemyselných odvetví vniesla viac svetla do záležitostí, ktoré predošlá makroanalýza možno nezachytila. Ide napríklad o vplyv špecifických prístupov – napríklad reguláciu

trhu produktov a obchodné obmedzenia - v samotnom priemyselnom odvetví. Podobne rozdiely v štruktúre rastu na úrovni odvetví môžu tiež poukazovať na rozdiely v rozsahu, v ktorom krajiny profitujú zo širších ekonomických zmien alebo z potenciálu ponúkaného novými technológiami.

Prísna regulácia

Empirické výsledky naznačujú, že regulácia trhu produktov priamo negatívne ovplyvňuje produktivitu. Okrem toho, ak sa do úvahy vezme aj interakcia takejto regulácie a rozdielov technologickej úrovne, výsledky poukazujú na ešte silnejší nepriamy vplyv pôsobiaci prostredníctvom pomalšieho osvojovania si existujúcich technológií. Zdá sa, že prísná regulácia má obzvlášť nepriaznivý vplyv na produktivitu, a to najmä čím viac je krajina vzdialená technologickým hraniciam. Dôvodom je pravdepodobne to, že takáto regulácia znižuje rozsah rozvoja vedomostí. Zistenia takisto poskytujú určitý obraz o potenciálnych vplyvoch politických reforiem na dlhodobú úroveň multifaktorovej produktivity. Predovšetkým zníženie tvrdosti regulácie trhu produktov môže na základe zistených poznatkov z dlhodobého hľadiska podstatne zredukovať rozdiel v produkcii v krajinách ako Grécko, Portugalsko a Španielsko.

Výrobné vzťahy a pracovná legislatíva trhu práce

Zistenia naznačujú, že povaha výrobných vzťahov nemá význam len sama o sebe „per se“, ale môže produktivitu negatívne ovplyvniť prostredníctvom interakcie s legislatívou na ochranu zamestnanosti (anglicky skrátene „EPL“). V skutočnosti existujú dôkazy o tom, že negatívny vplyv EPL na produktivitu sa vzťahuje len na krajiny s centralizáciou/koordináciou stredného stupňa, t. j. kde je dominantné mzdové vyjednávanie v sektore, ale bez štátnej koordinácie. Naproti tomu sa zistilo, že EPL neovplyvňuje produktivitu v silne centralizovaných/koordinovaných alebo v decentralizovaných krajinách.

Analýza na firemnej úrovni

Nakoniec musíme zhodnotiť i mikrodeterminanty ekonomického rastu zameraním sa na prerozdelenie zdrojov v rámci úzko definovaných odvetví, vychádzajúc z expanzie produktívnejších firiem, vstupu nových firiem a odchodu zastaraných firiem. Kľúčovým zistením analýzy na firemnej úrovni je to, že veľká časť agregovaného rastu produktivity pracovnej sily je poháňaná tým, čo sa deje v každej jednotlivej firme, zatiaľ čo sa zdá, že posun podielu na trhu od firiem s nízkou k firmám s vysokou produktivitou zohráva len miernu rolu. Analýza takisto poukazuje na významný a široko podobný stupeň akejsi „fluktuácie firiem“ v rámci trhov krajín OECD. Presnejšie povedané, ide o vysokú koreláciu medzi mierou vstupu a výstupu v odvetviach svedčiacu o procese „kreatívnej deštrukcie“, pri ktorej veľké množstvo nových firiem nahrádza veľké množstvo neefektívnych firiem. Avšak miera neúspechu je vysoká pre novo vstupujúce najmä malé firmy, čo naznačuje, že „kreatívna deštrukcia“ zahŕňa do značnej miery aj experimentovanie na trhu. Napriek tomu však firmy, ktoré prežijú, majú tendenciu rásť veľmi rýchlo na priemernú efektívnu veľkosť.

Regulácia a podnikateľská aktivita

Analýza naznačuje, že nižšia regulácia podporuje podnikateľskú aktivitu a to ako v Spojených štátoch, tak aj v Európe. Avšak firmy novo vstupujúce na trh v Spojených štátoch sú zvyčajne menšie a menej produktívne, než sú ich náprotivky v EÚ, avšak ak majú úspech, rastú rýchlejšie. Ekonometrické výsledky prezentované v tejto kapitole poskytujú niektoré zdôvodnenia týchto odlišností. V skutočnosti podporujú názor, že prísne obmedzenia podnikateľskej činnosti, ako i vysoká cena prispôsobenia pracovnej sily, negatívne ovplyvňujú vstup nových firiem na trh. Takto nízke počiatočné administratívne náklady a nie príliš prísne pravidlá prispôsobenia pracovnej sily v Spojených štátoch pravdepodobne stimulujú potenciálnych podnikateľov k tomu, aby začali v malom meradle a otestovali si trh, pričom ak so svojím podnikateľským zámerom uspejú, prudko expandujú a dosiahnu minimálne potrebnú efektívnu veľkosť. Naproti tomu vyššie náklady na vstup a prispôsobenie pracovnej sily v Európe stimulujú skôr predbežnú trhovú analýzu a výber podnikateľských plánov a znižujú experimentovanie na trhu. Viac trhovo orientovaný systém financovania v Spojených štátoch môže navyše viesť k nižším obavám z rizika pri financovaní projektov a väčším možnostiam financovania pre podnikateľov s malými a inovatívnymi projektmi. Takéto projekty sú často charakteristické limitovanými možnosťami peňažných tokov a nedostatkom potrebných záruk.

Technológia

Pokiaľ ide o agregovaný vývoj, neexistuje v dostupných údajoch dôkaz o tom, že jeden model politiky dominuje inému. Avšak v dobe prudkého prieniku a rozvoja nových technológií môže väčšie experimentovanie umožniť rýchlejší príchod nových nápadov a foriem produkcie a tak viesť k rýchlejšiemu procesu inovácie a osvojovania si technológií. Zdá sa, že túto skutočnosť potvrdili nové firmy z odvetvia informačných technológií výrazným prínosom k celkovej produktivite. V týchto súvislostiach môže zoslabenie regulácie stimulovať príchod firiem a prostredníctvom toho viesť v konečnom dôsledku k vyššiemu rastu produktivity.

Obsah originálnej anglickej verzie publikácie *(bez príloh, súpisov, tabuliek a grafov)*

Prehľad

- Analýza na makro úrovni
- Využitie pracovnej sily
- Vývoj v oblasti technológií
- Makroekonomická politika
- Analýza na úrovni priemyselných odvetví
- Prísna regulácia
- Výrobné vzťahy a legislatíva trhu práce
- Analýza na firemnej úrovni
- Regulácia a podnikateľská aktivita
- Technológia

Kapitola 1: Vývoj rastu v krajinách OECD

- Meranie rastu: Analytický rámec
- Rola pracovnej sily
- Prínos IT k rastu
- Rast multifaktorovej produktivity

Kapitola 2: Analýza na makro úrovni: Rola hospodárskej politiky a iné štrukturálne faktory

- Základné determinanty rastu
- Vzdelanie
- Inovácia
- Deregulácia a investície
- Politické a inštitucionálne determinanty rastu
- Inflácia
- Rozpočtová politika
- Medzinárodný obchod
- Finančný systém
- Celkový dopad
- Prínos IT na makro úrovni

Kapitola 3: Analýza na úrovni priemyselných odvetví: Trhová dynamika a produktivita

- Rast odvetvia
- Štruktúra a pracovná sila
- Rast a pracovná sila
- Empirická analýza
- Trhové podmienky
- Politika, inštitúcie a produktivita
- Konkurencia
- Pracovná sila
- Inovácia a výskum a vývoj (R&D)
- Multifaktorová produktivita
- Prínos IT na úrovni priemyselných odvetví

Kapitola 4: Analýza na firemnej úrovni: Podmienky dynamiky, produktivity a politiky

Rast firiem

Metodologické záležitosti

Rast produktivity pracovnej sily

Multifaktorová produktivita

Dekompozícia produktivity

Vstup a výstup firiem

Prežitie firiem

Regulácia, inštitúcie a vstup firiem

Prínos IT na firemnej úrovni

Prílohy

Použitá literatúra

Tento *Prehľad* je prekladom výťahu z publikácie OECD pôvodne publikovanej pod nasledujúcimi anglickými a francúzskymi názvami:

Understanding Economic Growth

A Macro-level, Industry-level, and Firm-level Perspective

Francúzsky názov nie je zatiaľ k dispozícii

© 2004, OECD.

Publikácie a prehľady OECD sú dostupné na adrese www.oecd.org/bookshop/

V okienku "Title search" (Vyhľadať názov) na domovskej stránke on-line kníhkupectva napíšete "overview" (prehľad) alebo napíšete priamo anglický názov publikácie

(Prehľady sú prepojené s originálnymi anglickými publikáciami).

Prehľady pripravuje OECD Rights and Translation unit.

Public Affairs and Communications Directorate

(Útvar práv a prekladov, Riaditeľstvo pre verejné záležitosti a komunikáciu
OECD)

e-mail : rights@oecd.org / Fax: +33 1 45 24 13 91



© OECD, 2003

Reprodukcia tohto prehľadu je povolená len po udelení práv od OECD
a pri uvedení názvu originálnej publikácie.